

BVD / SBP

- rapportage over internationale ontwikkelingen
feiten en achtergronden die van belang
kunnen zijn voor de binnenlandse veiligheid

Nr. A81/010

3 oktober 1981

KANS OP TOENADERING TUSSEN POOLSE PARTIJ EN VAKBOND

De conflictsituatie in Polen tussen enerzijds de PVAP (Poolse CP) en anderzijds de onafhankelijke vakorganisatie Solidariteit wordt in hoge mate gekenmerkt door een vertrouwenscrisis binnen beide organisaties tussen leiding en basis.

Binnen de PVAP heeft dit tot een machtswisseling geleid ten gunste van premie en minister van Defensie, . Solidariteitsleider heeft met zijn poging de macht van de centrale vakbondsleiding te versterken, zijn positie op het spel gezet.

De uitkomst van deze interne processen zullen bepalend zijn voor het verdere verloop van de gebeurtenissen in Polen, waarover de betrokkenen zich momenteel vrij optimistisch uitlaten.

KANS OP TOENADERING TUSSEN POOLSE PARTIJ EN VAKBOND

De vervanging van als 1e secretaris van de PVAP (Poolse CP) door premier en minister van Defensie tijdens het 4e CC-plenum (16 - 19 oktober) is het zoveelste bewijs voor de desolate toestand, waarin de PVAP zich bevindt.

Niet alleen werd tijdens het plenum het door gevoerde beleid zoals gewoonlijk door de orthodoxe vleugel scherp aangevallen, ook de hervormingsgezinden binnen de PVAP stelden dit nu ter discussie.

De voornaamste reden voor de onverwachte nederlaag van moet dan ook gezocht worden in het feit dat hij er niet in geslaagd is de PVAP intern nieuw leven in te blazen. Hierdoor verloor ook het vertrouwen en de steun van de gematigden binnen de PVAP, hetgeen ditmaal voldoende was om tijdens de stemming het onderspit te delven *).

Met de nieuwe keuze wordt de continuïteit van het beleid tegenover de onafhankelijke vakorganisatie niet aangetast. Daarvoor heeft zich teveel conform de -lijn opgesteld. Wel verwachten de hervormingsgezinden, dat er beter in zal slagen de partij intern in het gerede te brengen. De voor Oost-Europa unieke figuur van een militair als partijleider en de uitzonderlijke cumulatie van functies (1e partij-secretaris, premier en minister van defensie) zouden in ieder geval de slagvaardigheid van het te voeren beleid ten goede kunnen komen. Geheel overeenkomstig zijn voorganger opende een verbaal offensief tegen Solidariteit. Hij liet weten dat de partijleiding zich actiever dan tot nu toe zal verzetten tegen de machtsaanspraken vanuit de vakorganisatie. zei echter niet uit te zijn op een confrontatie met Solidariteit. Hij sprak zich uit voor voortzetting van de onderhandelingen en de oprichting van een breed nationaal platform voor de redding van de Poolse natie.

---

*) verloor tevens zijn zetel in het Politburo; wel bleef hij lid van het Centraal Comité.

Het CC nam tijdens het plenum een resolutie aan waarin gevraagd werd bij nieuwe binnenlandse onrust de "staat van oorlog" uit te roepen, waardoor de overheid over bijzondere bevoegdheden zou beschikken om calamiteiten de kop in te drukken. Het CC vond het verder noodzakelijk het stakingsrecht op te schorten, de zesdaagse werkweek herintevoren, alsmede het akkoord van Gdansk te herzien. Brachten interne conflicten in de PVAP een machtswisseling tot stand, binnen Solidariteit bleek ook geen overeenstemming met betrekking tot het te voeren beleid te bestaan. Uit protest tegen de slechte voedselsituatie werd over geheel Polen verspreid door Solidariteitsleden spontaan het werk neergelegd. Dit nam zo'n omvang aan dat de centrale vakbondsleiding in Gdansk zich gedwongen zag in telegrammen alle afdelingen op te roepen geen "wilde stakingen" meer te organiseren. Desondanks nam de arbeidsonrust in Polen in snel tempo toe.

Deze arbeidsonrust werd het centrale thema van een bijeenkomst van het bestuur van Solidariteit op 22 oktober, die oorspronkelijk bijeengeroepen was om zich te beraden over besprekingen met de regering over de economie de CC-resolutie van de PVAP waarin een koerswijziging van Solidariteit werd gevraagd en de instelling van een sociaal-economische adviescommissie voor de regering. De Centrale vakbondsleiding besloot tenslotte op 28 oktober een nationale staking van 1 uur te houden uit protest tegen de voedseltekorten en de tegenwerking van de Poolse regering, met de kenmerkende bedoeling de wilde stakingen te kanaliseren en daarna af te bouwen. Na deze staking, die een groot succes werd, drong Solidariteitsleider

aan op een wijziging van de tactiek van de vakorganisatie. Hij zei meer te voelen voor een "actieve staking", waarbij gewoon doorgewerkt wordt maar de "stakers" de distributie van de geproduceerde artikelen zelf ter hand nemen. Deze oproep van had echter niet het gewenste effect. Op beperkte schaal bleven stakingen plaatsvinden.

Tenslotte riep het presidium van Solidariteit de leden op tijdelijk van stakingen af te zien omdat deze de eenheid van de vakorganisatie en de steun van de bevolking voor Solidariteit op het spel zetten. Gelijkzeitig besloot het presidium de Nationale Coördinatiecommissie van Solidariteit bijeen te roepen om te beslissen over voorstellen voor een tijdelijke beperking van het stakingsrecht en disciplinaire maatregelen tegen wilde stakingen.

Vakbondsleider bepleitte de instelling van een stakingscommissie, die moet bepalen wanneer wel en wanneer niet mag worden gestaakt. Bij overtreding zou de desbetreffende Solidariteitsafdeling desnoods uit de

vakorganisatie gezet worden. Tegen dit voorstel wordt veel weerstand verwacht, omdat de meeste afdelingen Solidariteit als een federatief verband zien, waarvan de leiding een coördinerende maar geen hiërarchisch positie bekleedt. heeft te kennen gegeven, dat wanneer deze voorstellen die neerkomen op inhoudelijk een sterkere greep van de centrale leiding op de basis niet worden aanvaard, hij het voorzitterschap van Solidariteit zal neerleggen.

Indien het lukt het vertrouwen van de basis te winnen voor zijn voorstel, zal dit de positie van Solidariteit in de confrontatie met de regering (i.c. de PVAP) ongetwijfeld versterken.

Inmiddels gingen de pogingen om tot een voorlopig vergelijk te komen tussen Solidariteit en de regering onverminderd door. Zo zei het 4e CC-plenum niet op een confrontatie met Solidariteit uit te zijn en onderstreepte hij toen de wens tot onderhandelingen. Als gebaar tegenover Solidariteit maakte op 30 oktober enkele wijzigingen in zijn regering bekend, waardoor het aantal niet-PVAP ministers toenam. Tevens werd gepleit voor de instelling van zowel een "maatschappelijke adviesraad" ten dienste van de regering als van een Raad voor Nationaal Overleg, die als opdracht zou moeten krijgen een nieuwe formule voor het Nationaal Eenheidsfront op te stellen.

En hoewel deze gebaren Solidariteit in haar opstelling in eerste instantie niet mochten vermurwen, gezien 's afwijzing van een mogelijke deelname van vertegenwoordigers van Solidariteit aan de huidige regering, vond op 4 november toch een gezamenlijke bijeenkomst plaats, waaraan werd deelgenomen door 1e PVAP-secretaris , Solidariteitsleider en de priester van de rooms-katholieke kerk . Volgens het slotcommuniqué is er van "gedachten gewisseld over manieren om de crisis te overwinnen, waarin het land verkeert". Ook werd vermeld dat er gesproken is over "de mogelijkheid om een front van nationale eenheid op te richten, dat een permanent platform moet zijn voor een dialoog en consultaties tussen de politieke en maatschappelijke krachten op basis van grondwettelijke regels".

Deze bijeenkomst, uniek voor de na-oorlogse geschiedenis van Polen, opent de mogelijkheid dat toch een samenwerkingsverband tussen Solidariteit en de PVAP gevonden kan worden teneinde de nu reeds 16 maanden durende politieke crisis te overwinnen.

5 november 1981